

унікальність, збагачуючи одна одну. Зумовлені цими обмінами зміни змушують людей певної культури пристосовуватися до них, засвоюючи та використовуючи нові елементи у своєму житті.

У поглядах зарубіжних вчених щодо методології комунікаційного процесу все частіше говориться про необхідність спеціальних методів роботи з етносами в багато національних регіонах для збереження толерантності і позитивної міжкультурної взаємодії. У галузі такого просвітництва чи не найважливішу роль можуть відіграти ЗМІ, як оперативний і потужний фактор впливу на споживачів інформації.

У випадку, коли комунікація відбувається між великими групами розрізняють етнічний та національний рівень комунікації.

Етнічний рівень міжкультурної взаємодії спостерігається між локальними етносами, етномовними, етноконфесійними та іншими спільностями. Етносом вважається сформована історично певна сукупність людей, яка характеризується спільними культурними особливостями, правилами поведінки, самосвідомістю [5; 227].

У випадку наявності національної єдності можливий вже національний рівень міжкультурної комунікації. Національна єдність виникає на полі етнічної основи, наприклад через спільну господарську діяльність чи державно-політичне об'єднання. Національна культура – це сукупність норма, цінностей, традицій, культури, правил поведінки, що є загальним для представників однієї нації, держави. Національна культура досить обширна, вона включає в себе велику кількість субкультур. Так, культура України дуже гетерогенна, вона включає понад 100 різних культур.

Національна культура поліетнічна, але на відміну від етнічної культури національні об'єднують людей, котрі живуть на великих територіях і не обов'язково пов'язаними відносинами. Це обумовлює різновиди міжкультурної комунікації на національному рівні.

Оскільки міжкультурний діалог процес доволі складний, і прямо залежить від обох сторін, що його підтримують, існує ряд проблем які перешкоджають його вдалому функціонуванню. Основні з них: мовний бар'єр, культура, віра, традиції, соціально-економічне становище та ін.. Але на жаль, не винайдено конкретних правил вирішення цих проблем.

Головне, що можна сказати – демократія у царині культури – це перед усім право людини на вільний вибір своєї культурної ідентичності, який не порушує при цьому свободи вибору інших. Культурна демократія дає кожному індивіду, а не тільки народові загалом, право на вільне культурне самовизначення, тим самим це стосується і міжкультурного діалогу [2; 101].

Таким чином, міжкультурний діалог є невід'ємним елементом існування сучасних поліетнічних суспільств. Як специфічний вид комунікації, цей вид спілкування являє собою особливий процес передачі інформації, що передбачає її кодування та декодування з метою її ефективного засвоєння й використання. Комунікативний процес представників різних етнічностей передбачає не тільки передачу конкретних повідомлень, а і обмін культурним досвідом, закладеним в менталітеті, традиціях спілкування та інших чинниках. Тому дослідження міжкультурного діалогу розглядається як системне явище, що передбачає розгляд цього процесу на різних його рівнях, виділення основних його етапів і їх детальне дослідження. Будь-яке порушення на певному рівні міжкультурного спілкування може призвести до негативних наслідків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гуйсенов, А. А. *Диалог культур: возможности и пределы* / А.А. Гуйсенов // *Вопросы культурологии*. – 2008 - №9 – С.6-9.
2. Межуев, В. *Диалог як спосіб міжкультурного спілкування в сучасному світі* / В. Межуев // *Філософська думка* – 2011 - № 4 - С.90-101.
3. Палкин, А. *Межкультурная коммуникация как столкновение культур – глобализация* / *Свободная мысль* – 2011 - №3 - С.177-186. –(Культурология).
4. Саиров, Е. Б. *Культурная идентичность и диалог культур* / Е. Б. Саиров // *Вопросы культурологии* – 2010 - № 6 - С. 82-87.
5. Слющинський, Б. В. *Міжкультурна комунікація як феномен сучасної культури* / Б. В. Слющинський // *Нова парадигма: журнал наукових праць* – К: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. – Вип. 37. - С.223-232.

УДК 378.047.091:31:786.2-051

Щолокова О.П.

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ФОРТЕПІАННОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА

Удосконалення системи вищої мистецької освіти спрямовується на підготовку фахівців, здатних адекватно діяти у різноманітніших виробничих та суспільних ситуаціях, самостійно приймати необхідні рішення, усвідомлювати наслідки своїх дій та відповідати за них. Відповідно до останніх директивних документів розвиток багатогранної, креативно мислячої особистості стає пріоритетним напрямком професійного навчання педагога-музиканта.

У сучасній психології панує думка, що навчання і розвиток є адекватними процесами. Вони тісно пов'язані між собою і утворюють певну єдність. Розвиток відбувається у навчанні в міру того, як студенти набувають певної суми знань, збагачується їх індивідуальний досвід. Адаже поповнення багажу знань, різноманітних умінь, зокрема інтелектуального характеру, становить специфічну форму психічного розвитку людини. Щоправда, розвиток як процес не тотожний лише розширенню певних знань, їх кількісного зростання. Він також не зводиться до чисто зовнішнього збільшення об'єму розумових дій. В цьому процесі принциповим є те, що поступово ускладнюються психічні функції та змінюється якість розумових операцій людини.

Разом з тим спостерігається й зворотній зв'язок. Стимулюючи процес розвитку, навчання спирається на нього, використовує для власних потреб. Інтелектуальні властивості студентів, розвиток їх свідомості безпосередньо впливають на зміст, структуру, якість навчання, його кінцеві результати. Однак розвивальний ефект навчання не завжди буває однаковим. Воно може значно інтенсифікувати розвиток студентів, а іноді може побічно торкатися і навіть гальмувати його.

Загальновідомо, що основними факторами, які регулюють дію цих процесів і впливають на їх розвивальну функцію є побудова навчального процесу, зміст, форми і методи навчання. Виключного значення набуває також націленість педагога на вирішення тих або інших навчально-розвивальних завдань. Як же розуміти художній розвиток студентів взагалі і зокрема на заняттях музикою?

Зазначимо, що поняття «розвиток» широко використовується в педагогіці мистецтва і розглядаються в контексті художньої діяльності особистості. Загально-художній розвиток студентів відноситься до складних, багатогранних процесів. Одна з найважливіших його сторін відноситься до розвитку комплексу спеціальних музичних здібностей (музичний слух, чуття ритму, музична пам'ять тощо). Але розвиток студента-музиканта не зводяться тільки до кристалізації цих здібностей. Не меншого значення набувають й здатність до асоціативного мислення, вміння аналізувати та узагальнювати мистецькі явища, використовувати набуті знання в нових умовах.

Одним з важливих аспектів цього процесу є накопичення відповідних знань, тобто відповідних музичних явищ і закономірностей музичної мови. Таким чином, формування і розвиток музичного інтелекту здійснюється під час поповнення, збагачення персонального досвіду, який ґрунтується на шляху від незнання до знання, від загальних уявлень до більш диференційованих і поглиблених знань.

Знання в галузі музики не просто дають поштовх до тих чи інших мисленневих операцій - вони формують ці операції, визначають їх структуру і внутрішній зміст. Завдяки отриманим знанням музичне мислення підіймається на більш високий і якісний рівень. При цьому відкриваються сприятливі можливості для засвоєння нових, більш глибоких і складних знань.

Відомий педагог - музикант Л. Баренбойм зазначав, що навчання може відбуватися побічно до розвитку і не мати на нього суттєвого впливу. Це відбувається у таких випадках:

- у повсякденній практиці музичного виконавства використовується обмежена кількість музичних творів, засвоюється мінімальний за об'ємом навчальний репертуар;
- заняття у виконавському класі трансформуються у тренування професійно-ігрових якостей, поповнення тезаурусу знань теоретичного і мистецтвознавчого характеру відбувається епізодично і повільно, що не сприяє їх глибокому усвідомленню;
- уміння і навички, що формуються у процесі навчання гри на музичному інструменті, є досить обмеженими за діапазоном дій, тобто не набувають універсальності. []

У цьому зв'язку особливу тривогу викликає недостатня самостійність студентів, їх невідповідність до різних форм професійно-виконавської діяльності. Тому ми вважаємо, що в процесі інструментально-виконавської підготовки значну увагу необхідно приділяти художньому розвитку студентів.

Намагаючись вирішити цю проблему, в процесі розробки модульної системи навчання для виконавських дисциплін ми керувалися такими принципами:

- інтенсифікація процесу навчання, тобто розширення репертуарних меж за рахунок цілеспрямованого ознайомлення з різними жанрами і стилями музичного мистецтва, що дозволяє збагатити музично-інтелектуальний досвід, сформувати базу професійних знань;
- врахування специфіки підготовки музикантів-педагогів. Як відомо, діяльність вчителя вимагає застосування різних видів музично-виконавської діяльності (аккомпанування, ілюстрування, виконавства), які часто змінюються або доповнюють один одну. Тому у фаховій підготовці студентів необхідно враховувати ці особливості і постійно удосконалювати виконавські уміння у цих сферах діяльності;
- проектне навчання, яке безпосередньо стосується змісту майбутньої музично-педагогічної діяльності, а також способів її здійснення. На нашу думку, йому належить центральне місце в музично-педагогічній освіті. Застосування теоретичної ємності знань, використання різноманітних відомостей музично-теоретичного та історичного характеру, методів порівняння та співставлення збагачує мислення студентів, і реалізується у створенні педагогічних анотацій до музичних творів, а на останніх курсах – розробки проектів просвітницької діяльності або виконавської інтерпретації окремих творів. Таке навчальне проектування повинно сприяти тому, щоб знання, отримані в процесі попереднього навчання, стали усвідомленими, міцними і були придатними для практичного використання. При цьому методика розробки проектів передбачає ускладнення завдань з моделюванням майбутньої діяльності;
- пріоритетність самостійної форми навчання, що передбачає поступову відмову від репродуктивних способів діяльності, вміння самостійно знаходити окремі виконавські прийоми, максимально проявляти свою самостійність і творчу ініціативу. Оскільки такий дійовий розвиток музично-інтелектуальних якостей може відбуватись лише в межах самостійної мисленневої діяльності, то він також є надзвичайно важливим для професійного становлення педагога-музиканта;
- застосування контролю за ритмічністю відпрацювання навчальних модулів зумовлено необхідністю підтримувати напружений темп навчальної роботи, чітко дотримуватись графіку проведення модульних заліків. З цих причин особливої ваги набуває ритмічність виконання навчальних завдань і контроль за проведенням та якістю їх виконання.

Ці принципи були покладені в розробку методичної системи інструментальної підготовки студентів. Накладанням модульної сітки на навчальний план (не порушуючи його директивності), ми отримали вісім модулів, тобто по два модуля у кожному семестрі. Оцінюється робота студентів за цими модулями комісією з провідних фахівців кафедри у відповідності з графіком поточного контролю. Така форма звітності студентів на кожному курсі сприяє підтримки навчальної дисципліни та заданого темпу роботи.

Як висновок, можна відмітити, що модульна система навчання з урахуванням визначених принципів підвищує відповідальність студентів, достатньо активно закріплює і розширює теоретичні і практичні знання студентів з фаху, дає можливість продуктивно їх застосовувати під час проведення різних видів педагогічної практики.

В статтю представлені принципи розвиваючого обучения, которые позволяют стимулировать ассоциативное мышление будущих педагогов-музыкантов, обогащать их индивидуальный опыт в области музыкального искусства.